

Sylogistika

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Logika: systémový rámec rozvoje oboru v ČR a koncepce logických propedeutik pro mezioborová studia (reg. č. CZ.1.07/2.2.00/28.0216, OPVK)

Výstavba logické teorie

1) Syntax

- základní symboly (logické, mimologické)
- gramatická pravidla (pojem formule)

2) Sémantika

- pojem interpretace
- definice pravdy, definice modelu
- vyplývání (+ další důležité sémantické pojmy)

Výstavba logické teorie

1) Syntax

- základní symboly (logické, mimologické)
- gramatická pravidla (pojem formule)

2) Sémantika

- pojem interpretace
- definice pravdy, definice modelu
- vyplývání (+ další důležité sémantické pojmy)

Výstavba logické teorie

1) Syntax

- základní symboly (logické, mimologické)
- gramatická pravidla (pojem formule)

2) Sémantika

- pojem interpretace
- definice pravdy, definice modelu
- vyplývání (+ další důležité sémantické pojmy)

Základní symboly

Základní výrazy sylogistiky členíme do dvou skupin:

- (a) Mimologické symboly: $P_1, P_2, P_3, \dots$ (pojmová písmena)
- (b) Logické symboly: a, e, i, o .

Základní symboly

Základní výrazy sylogistiky členíme do dvou skupin:

- (a) Mimologické symboly: $P_1, P_2, P_3, \dots$ (pojmová písmena)
- (b) Logické symboly: a, e, i, o .

Základní symboly

Základní výrazy sylogistiky členíme do dvou skupin:

- (a) Mimologické symboly: $P_1, P_2, P_3, \dots$ (pojmová písmena)
- (b) Logické symboly: a, e, i, o .

Gramatika

Každá formule sylogistiky má tvar AxB , kde A, B jsou mimologické symboly a x je logický symbol.

Typy soudů v sylogistice

V sylogistice existují soudy čtyř forem:

- Každé S je P. (SaP)
- Žádné S není P. (SeP)
- Některé S je P. (SiP)
- Některé S není P. (SoP)

Typy soudů v sylogistice

V sylogistice existují soudy čtyř forem:

- Každé S je P. (SaP)
- Žádné S není P. (SeP)
- Některé S je P. (SiP)
- Některé S není P. (SoP)

Typy soudů v sylogistice

V sylogistice existují soudy čtyř forem:

- Každé S je P. (SaP)
- Žádné S není P. (SeP)
- Některé S je P. (SiP)
- Některé S není P. (SoP)

Typy soudů v sylogistice

V sylogistice existují soudy čtyř forem:

- Každé S je P. (SaP)
- Žádné S není P. (SeP)
- Některé S je P. (SiP)
- Některé S není P. (SoP)

Typy soudů v sylogistice

V sylogistice existují soudy čtyř forem:

- Každé S je P. (SaP)
- Žádné S není P. (SeP)
- Některé S je P. (SiP)
- Některé S není P. (SoP)

Příklady vět

- Každý vědec je inteligentní.
- Žádný učitel není lhář.
- Někteří savci žijí ve vodě.
- Někteří lidé nejsou rozumní.

Příklady vět

- Každý vědec je inteligentní.
- Žádný učitel není lhář.
- Někteří savci žijí ve vodě.
- Někteří lidé nejsou rozumní.

Příklady vět

- Každý vědec je inteligentní.
- Žádný učitel není lhář.
- Některí savci žijí ve vodě.
- Některí lidé nejsou rozumní.

Příklady vět

- Každý vědec je inteligentní.
- Žádný učitel není lhář.
- Někteří savci žijí ve vodě.
- Někteří lidé nejsou rozumní.

Příklady vět

- Každý vědec je inteligentní.
- Žádný učitel není lhář.
- Někteří savci žijí ve vodě.
- Někteří lidé nejsou rozumní.

Typy soudů (vět)

	kladné	záporné
obecné	SaP	SeP
částečné	SiP	SoP

Příklady sylogistických úsudků

- (1) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní jsou cizinci. Tudíž někteří přítomní neviděli vnitřek tohoto zámku.
- (2) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní nejsou cizinci. Tudíž někteří přítomní viděli vnitřek tohoto zámku.
- (3) Žádný můj příbuzný není Němec. Žádný Němec není indiánský náčelník. Tedy žádný můj příbuzný není indiánský náčelník.
- (4) Všechny detektivky jsou napínavé. Žádná kniha v mé knihovně není napínavá. Tudíž žádná kniha v mé knihovně není detektivka.

Příklady sylogistických úsudků

- (1) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní jsou cizinci. Tudíž někteří přítomní neviděli vnitřek tohoto zámku.
- (2) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní nejsou cizinci. Tudíž někteří přítomní viděli vnitřek tohoto zámku.
- (3) Žádný můj příbuzný není Němec. Žádný Němec není indiánský náčelník. Tedy žádný můj příbuzný není indiánský náčelník.
- (4) Všechny detektivky jsou napínavé. Žádná kniha v mé knihovně není napínavá. Tudíž žádná kniha v mé knihovně není detektivka.

Příklady sylogistických úsudků

- (1) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní jsou cizinci. Tudíž někteří přítomní neviděli vnitřek tohoto zámku.
- (2) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní nejsou cizinci. Tudíž někteří přítomní viděli vnitřek tohoto zámku.
- (3) Žádný můj příbuzný není Němec. Žádný Němec není indiánský náčelník. Tedy žádný můj příbuzný není indiánský náčelník.
- (4) Všechny detektivky jsou napínavé. Žádná kniha v mé knihovně není napínavá. Tudíž žádná kniha v mé knihovně není detektivka.

Příklady sylogistických úsudků

- (1) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní jsou cizinci. Tudíž někteří přítomní neviděli vnitřek tohoto zámku.
- (2) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní nejsou cizinci. Tudíž někteří přítomní viděli vnitřek tohoto zámku.
- (3) Žádný můj příbuzný není Němec. Žádný Němec není indiánský náčelník. Tedy žádný můj příbuzný není indiánský náčelník.
- (4) Všechny detektivky jsou napínavé. Žádná kniha v mé knihovně není napínavá. Tudíž žádná kniha v mé knihovně není detektivka.

Příklady sylogistických úsudků

- (1) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní jsou cizinci. Tudíž někteří přítomní neviděli vnitřek tohoto zámku.
- (2) Žádný cizinec neviděl vnitřek tohoto zámku. Někteří přítomní nejsou cizinci. Tudíž někteří přítomní viděli vnitřek tohoto zámku.
- (3) Žádný můj příbuzný není Němec. Žádný Němec není indiánský náčelník. Tedy žádný můj příbuzný není indiánský náčelník.
- (4) Všechny detektivky jsou napínavé. Žádná kniha v mé knihovně není napínavá. Tudíž žádná kniha v mé knihovně není detektivka.

Formální sémantika sylogistiky

Definice

Interpretace je funkce, která přiřadí každému pojmovému písmenu nějakou neprázdnou množinu objektů.

Definice

Pravdivost formule v interpretaci je definována následujícími podmínkami:

$$I \models SaP \text{ p.t.k. } I(S) - I(P) = \emptyset.$$

$$I \models SeP \text{ p.t.k. } I(S) \cap I(P) = \emptyset.$$

$$I \models SiP \text{ p.t.k. } I(S) \cap I(P) \neq \emptyset.$$

$$I \models SoP \text{ p.t.k. } I(S) - I(P) \neq \emptyset.$$

Model a kontra-model formule, model množiny formulí

Definice

Interpretace I je modelem formule φ p.t.k. $I \models \varphi$. Interpretace I je kontra-modelem formule φ p.t.k. I není modelem formule φ . Interpretace I je modelem množiny formulí, když je modelem každé formule z této množiny.

Pojem vyplývání

Definice

*Závěr daného sylogistického úsudku vyplývá z předpokladů, když každý model předpokladů je modelem závěru.
(Ekvivalentně: Neexistuje model předpokladů, který by současně byl kontra-modelem závěru.)*

Logický čtverec

Dva výroky mohou být:

- kontradiktorické: nemožnost stejné pravdivostní hodnoty
- kontrární: nemožnost současné pravdivosti, ale možnost současné nepravdivosti
- subkontrární: nemožnost současné nepravdivosti, ale možnost současné pravdivosti
- ve vztahu subalternace: vyplývání

Vennovy diagramy

Metoda, která umožňuje rozhodnout otázku, zda je daná sylogistická forma platná či nikoli.

Další využití Vennových diagramů

Složitější úsudky

- (1) Kdo zná Jiřího a Marii, ten Marii lituje. Někteří nelitují Marii, ačkoli ji znají. Tudíž někdo zná Marii, ale ne Jiřího.
- (2) Všichni členové vedení jsou majiteli obligací nebo akcionáři. Žádný člen vedení není zároveň majitel obligací i akcionář. Všichni majitelé obligací jsou členy vedení. Tudíž žádný majitel obligací není akcionář.

Další využití Vennových diagramů

Složitější úsudky

- (1) Kdo zná Jiřího a Marii, ten Marii lituje. Někteří nelitují Marii, ačkoli ji znají. Tudíž někdo zná Marii, ale ne Jiřího.
- (2) Všichni členové vedení jsou majiteli obligací nebo akcionáři. Žádný člen vedení není zároveň majitel obligací i akcionář. Všichni majitelé obligací jsou členy vedení. Tudíž žádný majitel obligací není akcionář.

Další využití Vennových diagramů

Složitější úsudky

- (1) Kdo zná Jiřího a Marii, ten Marii lituje. Někteří nelitují Marii, ačkoli ji znají. Tudíž někdo zná Marii, ale ne Jiřího.
- (2) Všichni členové vedení jsou majiteli obligací nebo akcionáři. Žádný člen vedení není zároveň majitel obligací i akcionář. Všichni majitelé obligací jsou členy vedení. Tudíž žádný majitel obligací není akcionář.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinný, je nevinný i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinný.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinný.
- e) A je nevinný.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinen, je nevinen i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinen.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinen.
- e) A je nevinen.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinen, je nevinen i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinen.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinen.
- e) A je nevinen.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinný, je nevinný i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinný.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinný.
- e) A je nevinný.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinen, je nevinen i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinen.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinen.
- e) A je nevinen.

Další využití Vennových diagramů

Při loupeži byli zadrženi podezřelí A , B , C . Zjistilo se, že nikdo jiný než A , B , C se na loupeži nemohl podílet. Víme, že A pracuje vždy právě s jedním společníkem. B a C nikdy nepracují spolu. Je-li C nevinen, je nevinen i B . Vyberte pravdivé tvrzení:

- a) C je nevinen.
- b) A spáchal loupež společně s C .
- c) Loupež provedli A a B .
- d) B je nevinen.
- e) A je nevinen.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.

Další využití Vennových diagramů

Nechali jsme třem dětem vybrat z těchto možností: půjdeme do ZOO, do bazénu, do kina, na procházku.

1. První dítě: Na procházku půjdu pouze tehdy, když půjdeme do kina.
2. Druhé dítě: Půjdeme do bazénu nebo do ZOO.
3. Třetí dítě: Pokud půjdeme do kina, tak do ZOO už ne.

Jaká z následujících tvrzení jsou pravdivá a jaká nikoli?

- a) Je možné, že na procházku se půjde.
- b) Pokud se půjde do kina, pak se půjde také do bazénu.
- c) Procházka nepřipadá v úvahu společně se ZOO.
- d) Nemůže se stát, že by se nešlo ani do bazénu, ani do kina.
- e) Pokud se půjde na procházku, pak také do bazénu.